

The Role of Long-Tail Terms in the Development of Thesauruses: Requirements and Challenges

Hossein Hosseinzadeh¹

Received: 2024/12/21 • Revised: 2025/01/04 • Accepted: 2025/01/06 • Published online: 2025/02/17

Abstract

The term "term" in a scientific field commonly refers to established terms in that field, which are typically single words like "essence" in philosophy, or occasionally two-word phrases such as "the primacy of existence" and "the validity of essence." The goal of this research is to explain the vital role of words that, from the perspective of experts in a particular field, may not be part of the established terminology of that science but have a significant impact on reflecting the true boundaries of knowledge within a scientific discipline when included in thesauruses. These kinds of words typically have several conditions, which are referred to as "long-tail terms." The research method is descriptive, analytical, and uses a combined approach. By analyzing the content of leading thesauruses and case studies, the opportunities resulting from the use of these types of words in thesauruses development and their impact on expanding the boundaries of knowledge are identified. The findings indicate that using these long-tail terms creates more flexibility and precision in organizing

1. Assistant Professor, Department for Information and Documents Organization, Research Center for Information and Documents Management, Islamic Sciences and Culture Academy, Qom, Iran.
h.hasanzadeh@isca.ac.ir.

* Hosseinzadeh, H. (2024). The Role of Long-Tail Terms in the Development of Thesauruses: Requirements and Challenges. *Journal of Studies of Quranic Sciences*, 5(10), pp. 111-140.
<https://doi.org/10.22081/jikm.2025.70570.1102>

information in thesauruses. Additionally, the results suggest an increase in efficiency in knowledge management and production through the use of such innovative words.

Keywords

Long-tail terms, thesauruses, long-tail words, expanding the boundaries of knowledge, information management, thesauruses development, innovation in knowledge organization.

دور المصطلحات طويلة الذيل في تطوير المكانز؛ المتطلبات والتحديات

حسين حسن زاده^١

تاريخ الإستلام: ٢٠٢٤/١٢/٢١ • تاريخ التعديل: ٢٠٢٥/٠١/٠٤ • تاريخ القبول: ٢٠٢٥/٠١/٠٦ • تاريخ الإصدار: ٢٠٢٥/٠٢/١٧

الملخص

تشير كلمة "مصطلح" في المجال العلمي إلى المصطلحات الشائعة في ذلك المجال، والتي تكون عادة على شكل كلمة واحدة، مثل كلمة "الماهية" في الفلسفة، وأحياناً تكون على شكل كلمتين، مثل "أصالة الوجود" و"أصالة الماهية". يهدف هذا البحث إلى توضيح الدور الحيوي للكلمات التي قد لا تعتبر مصطلحات قياسية من قبل الخبراء في المجال العلمي، ولكن وجودها في المكانز والمعاجم له تأثير كبير في إصداء الحدود الحقيقية للمعرفة في المجال العلمي. يحتوي هذا النوع من المفردات بشكل أساسي على العديد من القيود، والتي يتم تفسيرها على أنها كلمات أو مصطلحات طويلة الذيل. تعتمد هذه الدراسة على المنهج الوصفي التحليلي المختلط، ومن خلال تحليل محتوى المكانز الرائدة ودراسات الحالة، يتم التعرف على الفرص التي تنشأ عن استخدام مثل هذه الكلمات في تطوير المكانز وأثرها في توسيع حدود المعرفة. وتظهر نتائج البحث أن

١. أستاذ مساعد، قسم تنظيم المعلومات والوثائق، معهد إدارة المعلومات والوثائق الإسلامية، المعهد العالي للعلوم والثقافة الإسلامية، قم، إيران.
h.hasanzadeh@isca.ac.ir

* حسن زاده، حسين. (٢٠٢٤). دور المصطلحات طويلة الذيل في تطوير المكانز؛ المتطلبات والتحديات، الفصلية العلمية - الترويجية لدراسات علوم القرآن، ٥ (١٠)، صص ١١١-١٤٠.

استخدام هذه الكلمات طويلة الذيل يخلق قدراً أكبر من المرونة والدقة في تنظيم المعلومات في المكانز وزيادة الكفاءة في إدارة المعلومات وإنتاج المعرفة من خلال استخدام مثل هذه الكلمات وهذا أمر بديع.

الكلمات الرئيسية

المصطلحات طويلة الذيل، المكانز، الكلمات طويلة الذيل، توسيع حدود المعرفة، إدارة المعلومات، تطوير المكانز، الإبداع في تنظيم المعلومات.

نقش واژه‌های دم‌بلند در توسعه اصطلاح‌نامه‌ها، الزامات و چالش‌ها

حسین حسن‌زاده^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۰۱ • تاریخ اصلاح: ۱۴۰۳/۱۰/۱۵ • تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۱۷ • تاریخ آنلاین: ۱۴۰۳/۱۱/۲۹

چکیده

متبادر از واژه «اصطلاح» در یک رشته علمی، اصطلاحات معهود در آن رشته است که به‌طور معمول تک‌واژه‌های مثل واژه «ماهیت» در فلسفه، و گاهی دو واژه‌ای مانند «اصالت وجود» و «اعتباریت ماهیت» است. هدف این پژوهش تبیین نقش حیاتی واژه‌هایی است که ممکن است از نظر، صاحب‌نظران یک حوزه علمی جزء اصطلاحات معهود آن علم نباشد، ولی وجود آنها در اصطلاح‌نامه‌ها تأثیر بسزایی در بازتاب مرزهای حقیقی دانش در یک رشته علمی است. این سنخ از واژه‌های به‌طور عمده دارای چندین قید هستند که از آن به واژه‌ها یا اصطلاحات دم‌بلند تعبیر می‌شود. روش این تحقیق، توصیفی، تحلیلی و رویکردی ترکیبی است. با تحلیل محتوای اصطلاح‌نامه‌های پیشرو و مطالعات موردی، فرصت‌های ناشی از استفاده از این نوع از واژه‌ها در توسعه اصطلاح‌نامه‌ها و تأثیر آن در گسترش مرزهای دانش شناسایی می‌شود. یافته تحقیق نشان می‌دهد استفاده از این واژه‌های دم‌بلند موجب ایجاد انعطاف‌پذیری و دقت بیشتر در سازمان‌دهی اطلاعات در اصطلاح‌نامه‌ها می‌شود؛ همچنین یافته‌ها حاکی از افزایش کارایی در مدیریت و تولید دانش از راه استفاده از چنین واژه‌هایی نوآورانه است.

کلیدواژه‌ها

اصطلاحات دم‌بلند، اصطلاح‌نامه‌ها، واژه‌های دم‌بلند، گسترش مرزهای دانش، مدیریت اطلاعات، توسعه اصطلاح‌نامه‌ها، نوآوری در سازمان‌دهی دانش.

۱. استادیار، گروه سازمان‌دهی اطلاعات و مدارک، پژوهشکده مدیریت اطلاعات و مدارک اسلامی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ایران.
 h.hasanzadeh@isca.ac.ir

* حسن‌زاده، حسین. (۱۴۰۲). نقش واژه‌های دم‌بلند در توسعه اصطلاح‌نامه‌ها، الزامات و چالش‌ها. فصلنامه علمی - ترویجی مطالعات علوم قرآن، ۵(۱۰)، صص ۱۱۱-۱۴۰.

مقدمه

در عصر اطلاعات، که پیچیدگی و تنوع دانش به سرعت در حال افزایش است، سازمان‌دهی و مدیریت اطلاعات به یکی از چالش‌های اساسی جوامع علمی و دانشگاهی تبدیل شده است. اصطلاح‌نامه‌ها به عنوان ابزاری اساسی برای این منظور به کار می‌روند و نقش مهمی در تخصیص دقیق و طبقه‌بندی مفاهیم در حوزه‌های گوناگون علمی دارند. با این حال، با گسترش مرزهای علمی و ظهور رشته‌های میان‌رشته‌ای، نیاز به بازاندیشی و توسعه این اصطلاح‌نامه‌ها به وضوح نمایان شده است. یکی از رویکردهای نوآورانه در این زمینه، بهره‌گیری از واژه‌های دم‌بلند در اصطلاح‌نامه‌ها است.

اصطلاحات معهود یک علم، اگرچه باعث انسجام و استانداردسازی مکالمات علمی می‌شوند، اما در برخی موارد می‌توانند مانعی برای نوآوری و تبادل آزادانه اندیشه‌ها باشند. این مشکل به خصوص در تعاملات میان‌رشته‌ای، جایی که مفاهیم جدید و ترکیبی می‌توانند زمینه‌های نوینی را برای تحقیقات علمی و اکتشافات نوآورانه فراهم آورند، به وضوح دیده می‌شود. در این بستر، واژه‌های دم‌بلند، به عنصری کلیدی در توسعه و بهبود سازمان‌دهی اطلاعات تبدیل شده‌اند.

واژه‌های دم‌بلند نه تنها دقت در جستجو و بازیابی اطلاعات را افزایش می‌دهند، بلکه با ایجاد زمینه‌های جدید و باز کردن دره‌ایی به سوی مسائل جدید تحقیقاتی، قادرند به نوآوری و گسترش دانش در حوزه‌های گوناگون علمی کمک شایانی کنند. این واژه‌ها با انعطاف‌پذیری بالا و تطابق‌پذیری با نیازهای پژوهشی مدرن، به پژوهشگران امکان می‌دهند تا با بهره‌گیری از ترکیب‌های جدید از واژه‌ها، ارتباطات میان مفاهیم گوناگون را ایجاد و تقویت کنند.

در تحقیق پیش‌رو، به بررسی این امر پرداخته می‌شود که چگونه این واژه‌ها می‌توانند ساختار سنتی اصطلاح‌نامه‌ها را بازتعریف و زمینه را برای توسعه اصطلاح‌نامه‌ها فراهم کرده و موجب گسترش مرزهای دانش شود، این تحقیق در پی آن است که نشان دهد چگونه این واژه‌های ناشناخته و کمتر استفاده شده می‌توانند

نقش کاتالیزوری (کنشیار) در تسریع فرایند تولید دانش و افزایش تعاملات میان‌رشته‌ای ایفا نمایند.

هرچند واژه‌های دم‌بلند ظرفیت بالایی در ایجاد تحول در اصطلاح‌نامه‌های سنتی دارند، اما استفاده از آنها نیازمند بررسی دقیق و مدیریت چالش‌های متعدد است. چالش‌هایی نظیر استانداردسازی این واژه‌ها، پذیرش آنها توسط جوامع علمی مختلف و نیاز به تغییرات ساختاری در مدل‌های موجود دانش هستند که باید مورد توجه قرار گیرند. با این حال، فرصت‌هایی که از راه تعاملات بیشتر و شفاف‌تر میان رشته‌های گوناگون ایجاد می‌شود، می‌تواند ارزشمندترین دستاورد این تغییرات باشد.

پیشینه

در خصوص عنوان تحقیق حاضر، مقاله‌ای به زبان فارسی تاکنون تدوین نشده است. اما به زبان انگلیسی در خصوص واژه‌های دم‌بلند مقالاتی نوشته شده است؛ مانند:

۱. مقاله: How to Target Long-Tail Keywords for SEO (چگونه کلمات کلیدی دم‌بلند را برای بهینه‌سازی موتور جستجو هدف‌گذاری کنیم؟) آدرس: وب‌سایت <https://forgeandsmith.com/blog/target-long-tail-keywords->

این مقاله به بررسی هدف‌گذاری کلمات کلیدی دم‌بلند (Long-Tail Keywords) در استراتژی SEO می‌پردازد و مشتمل بر تعریف کلمات کلیدی دم‌دراز، چرایی اهمیت کلمات کلیدی دم‌بلند، چگونگی شناسایی کلمات کلیدی دم‌دراز، استراتژی‌ها برای بهینه‌سازی با کلمات کلیدی دم‌بلند و مزایای استفاده از کلمات کلیدی دم‌بلند در است.

۲. Long-Tail Keywords: What They Are & How to Use Them in SEO (کلمات کلیدی دم‌دراز: آنها چه هستند و چگونه از آنها در SEO استفاده کنیم؟) آدرس: <https://moz.com/learn/seo/long-tail-keywords>

این مقاله نیز در زمینه کلمات کلیدی دم‌بلند (Long-Tail Keywords) و نحوه استفاده از آنها در استراتژی‌های SEO صحبت می‌کند و مشتمل بر چیهستی، ویژگی‌ها، چرایی اهمیت استفاده از آنها، چگونگی پیدا کردن آنها، استراتژی‌های استفاده از آنها و

مزایای استراتژی استفاده از واژه‌های دم‌بلند است.

با بررسی‌هایی به عمل آمده تاکنون مقاله‌ای به زبان فارسی در خصوص موضوع بالا تدوین نشده است با این حال، در زمینه‌های مرتبط مانند اصطلاح‌نامه‌ها، نمایه‌سازی، واژه‌های نمایه‌ای و هستی‌شناسی تحقیقات متعددی انجام گرفته است. در ادامه، به برخی از این مقالات مرتبط اشاره می‌شود:

۱. اصطلاح‌نامه‌ها: تسهیل‌گرهای ایجاد و توسعه هستی‌شناسی‌ها. این پژوهش نشان می‌دهد که اصطلاح‌نامه‌ها می‌توانند به‌طور موثری در تسهیل ایجاد و توسعه هستی‌شناسی‌ها ایفای نقش کنند (هماوندی و حسینی بهشتی، ۱۴۰۳).

۲. قابلیت تبدیل اصطلاح‌نامه به هستی‌شناسی (مرور سیستماتیک). در این مقاله مسائلی نظیر تبدیل اصطلاح‌نامه به هستی‌شناسی مورد بررسی قرار گرفته است (دمرچی‌لو و حسینی بهشتی، ۱۴۰۰).

۳. سازماندهی محتوایی علوم اسلامی از طریق نمایه‌سازی موضوعی به روش ترکیبی. که نقش و تاثیر واژه‌های نمایه‌ای موضوعی در مدیریت دانش اسلامی را به دقت بررسی کرده است (واردی، ۱۳۹۴).

۴. اصطلاح‌شناسی «کلام فلسفی» و «فلسفه کلامی» که در تحلیل‌های واژگانی، تفاوت واژگان نمایه‌ای «کلام فلسفی» و «فلسفه کلامی» را بیان نموده است (سلیمانی بهبهانی، ۱۳۹۹).

۵. طرحی نو در نمایه‌سازی علوم اسلامی. که بایسته‌های استفاده از واژه‌های نمایه‌ای را در علوم اسلامی بررسی کرده است (متقی‌نژاد، ۱۳۹۹).

۶. رویکردشناسی شبکه مفهومی معارف و موضوعات مهدوی با گرایش به آنتولوژی. که به نوع شبکه‌های مفهومی را در موضوع مهدویت مورد مطالعه قرار داده که طبعاً موضوعات مختلفی از جمله تاریخ اسلام، اعتقادات اسلامی و شامل می‌شود (واردی، ۱۳۹۷).

۷. امکان‌سنجی طرح تدوین اصطلاح‌نامه مطالعات زنان و خانواده براساس استاندارد ISO ۲۵۹۶۴-۱. که امکان تدوین اصطلاح‌نامه در حوزه مطالعات زنان و خانواده

براساس استانداردهای بین‌المللی مورد بررسی قرار گرفته است (دهسرای و میرحسینی، ۱۳۹۵).

۸. بررسی ضرورت‌های مطالعات میان‌رشته‌ای در حوزه علوم انسانی (ابراهیمی، ۱۳۹۳).

این مقاله به بررسی عمیق و جامع نقش و اهمیت واژه‌های نمایه‌ای دم‌بلند در اصطلاح‌نامه‌ها و تأثیر آن در همگرایی میان‌رشته‌ای پرداخته و نشان می‌دهد چگونه این واژه‌ها امکان همگرایی میان رشته‌های گوناگون را فراهم می‌کنند و با عرضه مورد‌های عملی و عرضه چارچوب‌های مفهومی یا نظری جدید که تأثیر واژه‌های نمایه‌ای در تطبیق و ترکیب دانش میان‌رشته‌ای را بهتر توضیح دهند، می‌تواند یکی از برتری‌های بارز این مقاله باشد. امیدواریم که یافته‌های این پژوهش بتواند به محققان و متخصصان کمک کند تا بهره‌وری خود را در دسترسی و استفاده از داده‌های میان‌رشته‌ای افزایش دهند و به تحقیقات جدید و نوآورانه بیشتری بپردازند.

تعاریف

در فرآیند تحقیق و بازیابی اطلاعات، واژه‌های نمایه‌ای و اصطلاح‌نامه‌ها ابزارهایی کلیدی تلقی می‌شوند. این بخش به بررسی و تعریف مفاهیم بنیادین مربوط به این ابزارها می‌پردازد تا زمینه‌ساز درک عمیق‌تری از نقش آنها در مدیریت دانش و تعاملات میان‌رشته‌ای شود.

مفاهیم کلیدی

۱. نمایه

نمایه معادل (index) به معنای نمایاندن و نمایش دادن است (هراتی، ۱۳۹۸، ص ۱۰). برخی واژه «شاخص» را معادل (index) به کار می‌برند (واردی، ۱۴۰۲، ص ۳۶). از «نمایه» تعریف‌های مختلفی نقل شده که هیچ یک از آنها از نقد متخصصان علم اطلاعات مصون نمانده است (واردی، ۱۴۰۲، ص ۳۶). نمایه‌ها به معنای عینی (نه ذهنی و تفاوت دیدگاه‌ها درباره آن) راه ورود و دسترسی سریع و آسان به اطلاعات و از ساده‌ترین، کارآمدترین و ضروری‌ترین ابزارهای اطلاعاتی است (واردی، ۱۴۰۲، ص ۳۶).

اصطلاح‌نامه‌ها نیز متشکل از همین واژه‌های نمایه‌ای است. این واژه‌ها در حقیقت همان عینیت اطلاعات را در دسترس کاربران قرار می‌دهند، بدون اینکه ذهنیات و تفاوت‌های دیدگاه‌ها در آن دخالت داشته باشد. ارزش هر واژه‌ای فقط به جستجوی رضایت‌بخش اطلاعات و مدارک بستگی دارد (راولی، ۱۳۷۴، ص ۸۳). واژه‌های نمایه‌ای باید ابزارهایی باشند که اطلاعات مورد نیاز کاربران را با سرعت و سهولت به آنها عرضه کنند. برای دستیابی به این هدف، واژه‌های نمایه‌ای باید به دقت و متناسب با نیازهای کاربران انتخاب شوند و به این ترتیب نمایه به نوعی نقشه راه برای دسترسی به اطلاعات تبدیل می‌شود. به همین جهت مسئله انتخاب کلیدواژه مناسب (واژه نمایه‌ای) بسیار مهم است که در فرایند نمایه‌سازی حاصل می‌شود؛ نمایه‌سازی عبارت است از تحلیل محتوای موضوعی یک مدرک و یا مجموعه‌ای از مدارک و تخصیص نمادهای کلامی (اصطلاحات، کلیدواژه یا توصیفگر) به آنها؛ به عبارت دیگر، ساخت نمایه را نمایه‌سازی گویند (واردی، ۱۴۰۲، ص ۳۶). نمایه جایگزین اطلاعات موجود در یک کتاب نیست، بلکه نمایانگر اطلاعات موجود در کتاب است (واردی، ۱۴۰۲، ص ۳۶).

۲. اصطلاح‌نامه (Thesaurus)

اصطلاح‌نامه‌ها به عنوان ابزارهای کلیدی در سازماندهی و مدیریت اطلاعات، تعاریف متعددی را به خود اختصاص داده‌اند. یک عنصر مشترک در تمامی این تعاریف وجود دارد که سورگل به‌طور دقیق بیان کرده است: «اصطلاح‌نامه نظامی ساختاریافته و متشکل از مفاهیم و روابط میان آنهاست» (محمدی، ۱۳۸۹، ص ۵۶۵). بر این اساس، ماهیت اصطلاح‌نامه‌ها را می‌توان به دو جنبه اساسی تقسیم کرد:

مؤلفه‌های اصطلاحی و ساختاریافته. این بخش شامل مجموعه‌ای منسجم از اصطلاحات نمایه‌ای، عبارات تخصصی، و داده‌های ساختاریافته می‌شود که به‌شکلی منظم و نظام‌مند آرایش یافته‌اند. گاهی به‌جای اصطلاحات نمایه‌ای از اصطلاح «توصیفگر» استفاده می‌شود.

روابط مفهومی اصطلاح‌نامه‌ای. این جنبه مشتمل بر دو نوع اصلی روابط است: روابط سلسله‌مراتبی و روابط غیرسلسله‌مراتبی. روابط غیرسلسله‌مراتبی نیز به نوبه خود به روابط هم‌ارزی و روابط هم‌ایندی (یا وابسته) تقسیم‌بندی می‌شوند.

این تعریف، نقش محوری اصطلاح‌نامه‌ها را در مدیریت دانش و بازیابی دقیق اطلاعات آشکار می‌کند. این ابزارها به محققان و متخصصان کمک می‌کنند تا روابط پیوسته و پیچیده میان مفاهیم را به دقت تحلیل کرده و در فرآیند دسته‌بندی و جستجوی اطلاعات از آنها بهره‌برداری کنند. بدین ترتیب، اصطلاح‌نامه‌ها با ایجاد یک نظام یکپارچه برای بازنمایی مفاهیم و روابط آن‌ها، تسهیل‌کننده دسترسی مؤثر به دانش و اطلاعات به‌شمار می‌آیند (حسن زاده، ۱۳۹۷، ص ۳۴).

۳. هستی‌شناسی (Ontology)

هستی‌شناسی به معنای مورد نظر در علم اطلاعات و دانش‌شناسی، در حقیقت نوع پیشرفته اصطلاح‌نامه‌هاست یعنی به مدلی مفهومی و ساختاری از حوزه‌ای خاص اشاره دارد که روابط بین مفاهیم، اصطلاحات و واژه‌های نمایه‌ای به صورت دقیق، صریح و شفاف و غیر مبهم بیان شده باشد. هستی‌شناسی رسمی به‌عنوان پایه اصلی برای ساختاردهی دقیق و منطقی اطلاعات و در حقیقت به‌عنوان بنیانی برای ساختاردهی عینی و مطابق با واقع اطلاعات در یک حوزه است و هر نوع ارتباط عینی از جمله ارتباطات میان سطوح مختلف (مفاهیم عمومی، مترادف‌ها و جزئیات خاص) یک حوزه شامل می‌شود و تفاوت آن با اصطلاح‌نامه‌ها در همین روابط عینی، دقیق، شفاف و صریح است (حسن زاده، ۱۳۹۹، ص ۳۸).

۴. واژه‌های دم‌بلند

اصطلاحات و واژه‌های دم‌بلند به آن دسته از واژه‌ها و اصطلاحات خاص و تخصصی گفته می‌شود که به‌جای توصیف موضوعات عمومی و پرمصرف، به مفاهیم و

موضوعات خاص، محدود و کمتر رایج در یک حوزه علمی یا تخصصی اشاره دارند. این واژه‌ها به طور معمول به جنبه‌ها، فرعی‌ها یا زیرشاخه‌های خاص دانش اشاره می‌کنند که در مقایسه با واژه‌های عمومی، نیازی به جستجوی دقیق‌تری دارند، به طوری که در مقیاس بزرگتر و با تنوع بیشتر از اصطلاحات برطرفدار قرار دارند. کلمات کلیدی دم‌بلند عبارت‌های طولانی‌تر و خاص‌تر از کلمات کلیدی اصلی هستند که؛ به طور معمول کمتر جستجو می‌شوند، اما قصد جستجوی کاربران در آنها بالاتر است؛ به عنوان مثال در مقابل جستجوی «طرق شیخ صدوق» در علم رجال، «طرق شیخ صدوق به احمد بن محمد بن ابی نصر بزنطی»، یک کلمه کلیدی دم‌بلند است و یا در مقابل جستجوی «اضطرار» در علم اصول فقه، جستجوی «اضطرار به بعض اطراف علم اجمالی» (جمعی از محققین، ۱۳۷۸، ص ۸۴) یک کلمه کلیدی دم‌بلند به شمار می‌رود.

۱. ویژگی‌های کلیدی واژه‌های دم‌بلند

خاص بودن: واژه‌های نمایه‌ای دم‌بلند، به طور معمول به موضوعات یا مفاهیم خاص و تعیین شده‌ای اشاره دارند که در عین حال ممکن است تنها به تعداد کمی از اطلاعات یا پژوهش‌ها پرداخته شوند. این خاص بودن به آنها کمک می‌کند تا به دقت بیشتری به نیازهای خاص کاربران پاسخ دهند. حجم محدود اطلاعات این واژه‌ها ممکن است شامل موضوعاتی باشند که به شدت خاص هستند و به ارزش‌های کمی از اطلاعات متکی‌اند. به عبارتی، ممکن است تنها یک یا دو مقاله یا منبع تحقیقاتی وجود داشته باشد که به این اصطلاح اشاره کنند.

کاربرد تخصصی: این نوع واژه‌ها به طور معمول برای گروه‌های خاص از پژوهشگران، متخصصان یا دانشجویان در یک حوزه علمی به کار می‌روند و به طور عموم در جستجوهای عمومی کمتر مورد توجه قرار می‌گیرند.

کمتر شناسایی شده: به دلیل خاصیت عمومیت نداشتن، بسیاری از پژوهشگران و کاربران عمومی ممکن است به این واژه‌ها دقت نکنند و به سراغ واژه‌های عمومی و

رایج‌تر بروند، که این امر می‌تواند به از دست رفتن اطلاعات و دستاوردهای علمی ارزشمند منجر شود.

اهمیت در جستجوی اطلاعات: واژه‌های دم‌بلند در فرایند جستجوی اطلاعات و نمایه‌سازی به‌طور قابل توجهی اهمیت دارند؛ زیرا آنها امکان شناسایی مشکلات، نیازها و موضوعات خاص را برای پژوهشگران فراهم می‌کنند. این امکان باعث می‌شود تا به‌جای جست‌وجو در حجم زیاد اطلاعات عمومی، کاربران به نتایج دقیق‌تر و مرتبط‌تری دست یابند.

۲. ضرورت واژه‌های (اصطلاحات) دم‌بلند

به‌طور اساسی آنچه در تعریف نمایه‌سازی گفته شده است یعنی «انتساب نمادهای کلامی (کلیدواژه یا توصیفگر) یا غیر کلامی (شماره رده‌بندی)» (واردی، ۱۴۰۲، ص ۳۷) بیانگر عمومیت اصطلاحات معهود در یک رشته علمی است؛ زیرا حد اقل این است که فرایند نمایه‌سازی افزون‌بر استفاده از اصطلاحات معهود در یک رشته علمی، از اعلام، تنالگان هم استفاده می‌شود و این امری روشن و واضح است. مقصود ما از واژه‌ها یا اصطلاحات دم‌بلند، آن دسته از کلیدواژه‌هایی است که علی‌الظاهر در نزد صاحب نظران یک رشته علمی جزء اصطلاحات معهود یک علم نیست ولی وجود این دسته از کلیدواژه‌ها در اصطلاح‌نامه‌ها ترسیم‌کننده مرزهای آن دانش یا رشته علمی است و عنوان اصطلاح در «اصطلاح‌نامه» - باتوجه به تعریف اصطلاح‌نامه^۱ - شامل این دسته از واژه‌های دم‌بلند می‌شود. به‌طور مثال در علم فقه، واژه «صلاة»، «جهاد» و... یک اصطلاح معهود فقهی است و همه عالمان فقهی آن‌را به‌عنوان یک اصطلاح فقهی قبول دارند اما کلیدواژه «نماز پدر بر پسر بزرگتر» یا «نماز در مسجد الحرام» یک اصطلاح فقهی نیست بلکه یک واژه نمایه‌ای برای بازتاب این محتوای فقهی به مخاطب است. وجود این سنخ

۱. اصطلاح نامه مجموعه‌ای از واژگان نمایه‌ای در یک حوزه علمی است که میان آنها روابط منطقی ترادف (ترجیحی)، سلسله مراتبی و وابسته برقرار شده باشد.

از واژه‌های نمایه‌ای فی نفسه مزایای فروانی دارد که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱-۲. افزایش دقت در بازیابی اطلاعات

این سنخ از واژه‌های نمایه‌ای که به‌طور دقیق به یک محتوای علمی خاص اشاره دارند، امکان بازیابی اطلاعات به‌شکل دقیق‌تر را فراهم می‌کنند. این امر باعث می‌شود کاربران زمان کمتری را صرف جستجوی اطلاعات کنند و به‌طور مستقیم به هدف خود دست یابند.

۲-۲. کارآمدی بیشتر در اطلاعات پژوهشی

در حوزه‌های تخصصی، نیاز است که پژوهشگران به اطلاعات دقیق و خاص دسترسی داشته باشند. و این نوع از واژه‌های نمایه‌ای خاص که بیانگر یک مسئله علمی هستند، به پژوهشگران کمک می‌کند تا به منابع مرتبط و دقیق‌تری دست یابند و کارایی تحقیقاتی خود را بهبود بخشند.

۳-۲. بهبود ارتباطات میان‌رشته‌ای

واژه‌هایی که دقیق‌تر و مشخص‌تر تنظیم شده‌اند، می‌توانند به تسهیل ارتباطات میان‌رشته‌ای کمک کنند. این دقت باعث می‌شود که متخصصانی از رشته‌های مختلف بتوانند به راحتی با مفاهیم و مسائل حوزه‌های دیگر ارتباط برقرار کنند. وقتی که واژه‌های نمایه‌ای به‌درستی و به‌دقت مواضع موضوعی را پوشش دهند، پژوهشگران از رشته‌های مختلف می‌توانند به راحتی اطلاعات مورد نیاز خود را جستجو و بازیابی کنند. این راحتی در دسترسی می‌تواند به کاهش زمان و هزینه برای یافتن اطلاعات مرتبط کمک کند. افزون‌براین واژه‌های نمایه‌ای دقیق و استاندارد شده می‌توانند به‌عنوان پلی عمل کنند که دانش را میان حوزه‌های گوناگون منتقل می‌کند. این امر باعث می‌شود که پژوهشگران و متخصصان از تحقیقات و یافته‌های یکدیگر بهره‌مند شوند و افق‌های دید خود را گسترش دهند.

۴-۲. پذیرش و اعتماد توسط متخصصان

وقتی واژه‌های نمایه‌ای به دقت و درستی بیان‌گر مفاهیم خاص علمی باشند،

متخصصان حوزه بیشتر به نتایج جستجو و اطلاعات عرضه شده اعتماد می‌کنند. این اعتماد به دلیل دقت در به کارگیری اصطلاحات درست و شناخت لازم از مفاهیم است.

۲-۵. جلوگیری از ابهام و سوء تفاهم

واژه‌های کلی و عمومی می‌توانند باعث سردرگمی و ابهام در میان کاربران شوند. با استفاده از واژه‌های نمایه‌ای دقیق و منحصر به فرد، می‌توان از سوء تفاهم‌ها و ابهامات جلوگیری کرد و جریان اطلاعات را بهبود بخشید.

۲-۶. افزایش بهره‌وری سیستم‌های اطلاعاتی

سیستم‌هایی که از واژه‌های نمایه‌ای دقیق و تخصصی استفاده می‌کنند، به طور معمول بهره‌وری بالاتری را در بازیابی اطلاعات نشان می‌دهند. این امر به دلیل کاهش نیاز به پالایش نتایج و ارتقاء دقت در فرآیند جستجو است.

۲-۷. تطبیق با استانداردهای علمی و تخصصی

با انتخاب واژه‌های نمایه‌ای که با استانداردها و چارچوب‌های علمی همخوانی دارند، سیستم‌های نمایه‌سازی می‌توانند بهتر با نیازها و انتظارات مجتمع‌های علمی و تخصصی همگام شوند.

۳. مزایای واژه‌های دم‌بلند در جستجوهای وب

۱- رقابت کمتر: این کلمات به طور معمول رقابت کمتری دارند؛ زیرا عبارت‌های بسیار خاص‌تری هستند و جستجوی آنها در مقایسه با کلمات کوتاه کمتر است.

۲- تبدیل بالاتر: افرادی که در پی کلمات کلیدی دم‌بلند می‌گردند، به طور معمول در مرحله‌ای از فرآیند خرید یا تحقیقاتی هستند که قصد انجام عملی (مانند خرید یا اقدام به خدمات) دارند.

۳- هدفمندی بیشتر: جستجوی کلمات کلیدی دم‌بلند دقیق‌تر و مرتبط‌تر با نیاز یا قصد خاص افراد است.

۴- کمترین رقابت: در مقایسه با کلمات کلیدی اصلی که رقابت بالایی دارند، کلمات کلیدی دم‌بلند، به‌طور معمول رقابت کمتری دارند؛ بنابراین شانس بالاتری برای رتبه گرفتن در نتایج جستجو برای این نوع کلمات وجود دارد.

۵- ترافیک هدفمند: چون این کلمات خاص‌تر و دقیق‌تر هستند، به‌طور معمول ترافیک ناشی از آنها هدفمندتر است و کاربرانی که این جستجوها را انجام می‌دهند، احتمالاً نیاز یا قصد خاصی دارند که ممکن است با تبدیل به مشتری یا استفاده از خدمات شما همراه شود.

۶- سئو بهتر: از آنجا که رقابت برای کلمات دم‌بلند کمتر است، انجام SEO (بهینه‌سازی برای موتورهای جستجو) برای این کلمات به‌طور معمول آسان‌تر و سریع‌تر است.

۴. نقش واژه‌های دم‌بلند در اصطلاح‌نامه

واژه‌های «دم‌بلند» (Long Tail) به واژه‌هایی اشاره دارند که به‌جای اصطلاحات پرمصرف و عمومی، به جستجوهای خاص و زیرشاخه‌های یک موضوع علمی اختصاص دارند. این رویکرد در اصطلاح‌نامه‌ها به ویژه در زمینه مدیریت اطلاعات و داده‌ها اهمیت زیادی دارد. در اینجا به بررسی نقش واژه‌های نمایه‌ای دم‌بلند در اصطلاح‌نامه‌ها خواهیم پرداخت:

۴-۱. تنوع و پوشش‌دهی موضوعات خاص

واژه‌های نمایه‌ای دم‌بلند به ایجاد تنوع در اصطلاح‌نامه‌ها کمک می‌کنند. این واژه‌ها به‌طور معمول به مفاهیم، موضوعات و زیرشاخه‌های خاص علمی اشاره دارند که ممکن است در سطح عمومی کمتر مورد توجه قرار گیرند، ولی برای پژوهشگران و متخصصان در آن حوزه‌های خاص اهمیت دارند. این تنوع به افزایش دقت و کیفیت اطلاعات در دسترس کمک می‌کند.

۴-۲. بهبود دسترسی به اطلاعات تخصصی

وجود واژه‌های دم‌بلند در اصطلاح‌نامه‌ها می‌تواند به پژوهشگران اجازه دهد تا به

اطلاعات دقیق‌تری دست‌یابند. این اطلاعات می‌توانند شامل مباحث و مسائل فرعی علمی باشند که برای جستجوگران عمومی کمتر شناخته شده‌اند، اما در تحقیقات تخصصی نقش حیاتی دارند. بدین ترتیب، پژوهشگران می‌توانند یافته‌های خاصی را که ممکن است در میان اصطلاحات عمومی پنهان شده باشند، شناسایی کنند.

۳-۴. افزایش قابلیت جستجو و بازیابی اطلاعات

واژه‌های نمایه‌دم‌بلند به جستجوها در پایگاه‌های داده و منابع آنلاین قوت می‌بخشند. این واژه‌ها می‌توانند به کاربران کمک کنند تا به‌جای جستجوی اصطلاحات عمومی و گسترده، به جستجوهای خاص و دقیق‌تری پردازند. در نتیجه امکان بازیابی اطلاعات با دقت بیشتری فراهم می‌شود و اطلاعات مربوط به پژوهش‌های تخصصی در دسترس‌تر قرار می‌گیرند.

۴-۴. کمک به شناسایی الگوهای نوظهور

باتوجه به وجود واژه‌های دم‌دراز، اصطلاح‌نامه‌ها توانایی شناسایی و نمایش الگوهای نوظهور و مسائل جدید علمی را پیدا می‌کنند. چنین واژه‌هایی می‌توانند نمایانگر تغییرات و تحولات در زمینه‌های خاص فرعی باشند که می‌توانند به پژوهشگران در شناسایی روندهای جدید کمک کنند.

۵-۴. تسهیل انتشار و ارزیابی منابع علمی

وجود واژه‌های نمایه‌ای خاص در اصطلاح‌نامه‌ها به استفاده از انواع منابع علمی و ارزیابی کیفیت آنها کمک می‌کند. این امر می‌تواند به پژوهشگران این امکان را بدهد که به راحتی منابع مورد نیاز خود را شناسایی کنند و کیفیت آنها را براساس دقت موضوعی محتوای آنها ارزیابی کنند.

۶-۴. تقویت همکاری‌های میان‌رشته‌ای

نمایه‌های دم‌بلند می‌توانند به پژوهشگران از رشته‌های گوناگون کمک کنند تا

به شکل مشترک پروژه‌های تحقیقاتی را انجام دهند. این واژه‌ها می‌توانند به پژوهشگران در یک رشته مشخص کمک کنند تا از تحقیقات و یافته‌های رشته‌های دیگر بهره‌برداری کنند؛ به شرطی که واژه‌های نمایه‌ای دقیق و شناختی از مفاهیم موجود در دو رشته مشابه ایجاد شود.

۴-۷. تسهیل فهم و درک مطالب علمی

با اضافه کردن واژه‌های دم‌دراز، اصطلاح‌نامه‌ها می‌توانند مباحث و مفاهیم دقیق‌تری را در مورد فرعی‌های علمی بیان کنند که این باعث می‌شود کاربران و پژوهشگران بتوانند به درک بهتری از موضوعات دست یابند. این امکان به بهبود یادگیری و فهم عمیق‌تر از مباحث تخصصی کمک می‌کند.

۵. نمونه‌های اصطلاحات دم‌بلند

یک: اصطلاح‌نامه یونسکو

۱. همکاری بین‌المللی در آموزش عالی International cooperation in higher education (UNESCO Thesaurus، ۱۹۷۷، ص ۲۳۸).

۲. علم و فناوری بین‌رشته‌ای H^*G "interdisciplinary science and technology H^*G " (UNESCO Thesaurus، ۱۹۷۷، ص ۳۳۶).

دو: اصطلاح‌نامه نما

۱. نظام‌های حمایت‌کننده حیات (بهشتی، ۱۳۷۵، ص ۸۲۲).

۲. نظام اطلاعاتی بین‌المللی برای علوم و فناوری (بهشتی، ۱۳۷۵، ص ۸۱۸).

۳. عوامل مؤثر بر دستگاه عصبی (بهشتی، ۱۳۷۵، ص ۵۸۹).

۴. عوامل مهارکننده دستگاه ایمنی (بهشتی، ۱۳۷۵، ص ۵۸۹).

سه: اصطلاح‌نامه فرهنگی سه‌زبانه

۱. استراتژی‌های توسعه صنایع مادر (خسروی، ۱۳۸۵، ص ۱۰۹).

۲. اصلاحات پولی بین المللی (خسروی، ۱۳۸۵، ص ۱۲۹).
۳. بهره بدهی‌های خارجی (خسروی، ۱۳۸۵، ص ۲۳۹).
۴. برآورد هزینه سرمایه گذاری (خسروی، ۱۳۸۵، ص ۲۴۱).

چهار: اصطلاح‌نامه منطق

۱. وجودیه لازمیه با ضروریه مطلقه شکل چهارم (جمعی از محققان، ۱۳۸۱، ص ۲۷۴).
۲. مغالطه اختلاف حد اوسط در مقدمتین (جمعی از محققان، ۱۳۸۱، ص ۲۴۷).
۳. مغالطه اخذ ما بالعرض مکان ما بالذات (جمعی از محققان، ۱۳۸۱، ص ۲۴۷).
۴. شرایط انتاج قیاس مرکب از متصله و منفصله (جمعی از محققان، ۱۳۸۱، ص ۱۲۳).

پنج: اصطلاح‌نامه کلام اسلامی

۱. تسلیم خمس غنائم آفریقا به مروان (جمعی از محققان، ۱۳۸۲، ص ۲۰۱).
۲. حجیت اجماع اهل حل و عقد (جمعی از محققان، ۱۳۸۲، ص ۲۴۶).
۳. رؤیت بصری خدا در آخرت (جمعی از محققان، ۱۳۸۲، ص ۳۱۶).
۴. عصمت انبیا از صغایر عمدی قبل از نبوت (جمعی از محققان، ۱۳۸۲، ص ۳۹۴).
۵. عصمت انبیا از کبایر عمدی بعد از نبوت (جمعی از محققان، ۱۳۸۲، ص ۳۹۴).

شش: اصطلاح‌نامه فقه

علم فقه نیز به دلیل تنوع فروع فقهی ظرفیت بسیار بالایی برای شناسایی واژه‌های

دم‌بلند است؛ مانند:

۱. نماز همسایه مسجد در غیر مسجد (جمعی از محققان ۱۳۹۷، ج ۴، ص ۲۹۴۰).
۲. نقصان سهوی تکبیرات نماز میت (جمعی از محققان ۱۳۹۷، ج ۴، ص ۲۸۳۰).
۳. نقصان قیمت مبیع قبل از قبض (جمعی از محققان ۱۳۹۷، ج ۴، ص ۲۸۳۰).
۴. مصرف خمس در تجهیز میت مستحق (جمعی از محققان ۱۳۹۷، ج ۴، ص ۲۶۵۸).

هفت: علوم حدیث

بخش قابل توجهی از اصطلاح‌نامه علوم حدیث مشتمل بر واژه‌های دم‌بلند هستند؛ مانند «طریق اول شیخ صدوق به ابراهیم بن ابی محمود خراسانی»، «طریق اول نجاشی به سلیمان بن خالد بن دهقان»، «طریق پنجم شیخ طوسی به حسین بن سعید و حسن بن محبوب».

۶. الزامات واژه‌های دم‌بلند

۱-۶. تناسب و پیوستگی موضوعی

واژه‌های نمایه‌ای باید به‌طور دقیقی با محتوای موضوعی مدرک یا منبع اطلاعاتی مرتبط باشند. این ارتباط باید به‌شکلی باشد که واژه به خوبی بتواند محتوای کلیدی مدرک را بیان کند.

۲-۶. دقت و خاص بودن

دقت و خاص بودن واژه‌های نمایه‌ای متوقف بر چند امر است:

اول: تکفل معنایی و اهمیت علمی

واژه نمایه‌ای باید به‌شکلی انتخاب شود که به دقت معنای خاص و اهمیت علمی یک مفهوم یا فرع علمی را منتقل کند. حتی اگر حجم اطلاعات تحت یک واژه نمایه‌ای خاص کم باشد، این واژه می‌تواند برای متخصصان آن حوزه بسیار مهم و کاربردی باشد؛ به‌عنوان مثال، یک واژه یا عبارت خاص ممکن است نمایانگر یک یافته یا نظریه حیاتی در یک زمینه علمی باشد که تأثیرات زیادی بر پژوهش‌های آینده می‌گذارد.

دوم: نمایش دقت و تخصص

استفاده از واژه‌های دقیق و خاص کمک می‌کند تا اطلاعات به روشی سازمان‌یافته و مفهومی منعکس شوند که بتوانند به‌درستی تخصص و دقت زمینه علمی

مورد نظر را نمایش دهند. این دقت نه تنها در بازیابی اطلاعات مؤثر است، بلکه به بیان درست‌تر موضوعات و گستره‌های علمی کمک می‌کند.

سوم: اجتناب از عمومیت و ابهام

استفاده از واژه‌های عام و عمومی ممکن است باعث شود که اطلاعات حیاتی در میان حجم زیادی از داده‌ها پنهان شوند و نتوانند به‌درستی نمایانگر اهمیت یا خاص بودن خود باشند. در حالی که یک واژه نمایه‌ای دقیق می‌تواند به‌طور موثری جریان اطلاعات و ارزیابی محتوایی را بهبود بخشد.

چهارم: تضمین بازتاب درست گستره موضوعی

از راه انتخاب واژه‌های نمایه‌ای دقیق، می‌توان درک بهتری از گستره و عمق موضوعی یک علم به دست آورد. این کار افزون‌بر تسهیل یافته‌های پژوهشی دقیق‌تر، به ترکیب و تعامل میان‌رشته‌ای نیز کمک می‌کند؛ زیرا متخصصان می‌توانند با اطمینان بیشتری به مطالب خاص دسترسی پیدا کنند.

۳-۶. پذیرش نزد متخصصان یک حوزه علمی

واژه‌هایی که به کار برده می‌شوند باید در جامعه کاربران و در حوزه‌های علوم مربوطه شناخته شده و یا مورد پذیرش باشند تا فرایند جستجو و بازیابی اطلاعات مؤثرتر باشد.

۴-۶. قابلیت تمایز و یکتا بودن

واژه‌های نمایه‌ای باید قابلیت تمایز میان موضوعات گوناگون را داشته باشند و از یکنواختی و سردرگمی در میان دسته‌های موضوعی جلوگیری کنند. این واژه‌های باید به‌نوعی انتخاب شوند که به وضوح بر تمایز موضوعات دلالت کنند.

۵-۶. اجتناب از ابهام

واژه‌هایی که دارای ابهام معنایی بالایی هستند یا در زمینه‌های گوناگون معانی

متفاوتی دارند، به‌طور معمول به‌عنوان واژه‌های نمایه‌ای کاربرد کمتری دارند، مگر آن‌که با توضیحات اضافی همراه شوند.

۶-۶. توجه به پیشرفت‌های جدید

در حوزه‌های پیشرفته و نوظهور مانند تکنولوژی و علم، واژه‌های نمایه‌ای باید به سرعت با تحولات و مفاهیم جدید به‌روز شوند تا کارایی خود را حفظ کنند.

۶-۷. پویایی و انعطاف‌پذیری

در محیط‌های علمی که به سرعت در حال تغییر هستند، مانند علوم انسانی و... نیاز است واژه‌های نمایه‌ای به سرعت قابل به‌روزرسانی باشند. این انعطاف‌پذیری می‌تواند به تطبیق سریع با تغییرات و ظهور مفاهیم جدید کمک کند.

۶-۸. قابلیت استفاده در چندین زبان

با توجه به گسترش جهانی تبادل اطلاعات، واژه‌های نمایه‌ای باید قابلیت تطبیق و ترجمه به زبان‌های دیگر را داشته باشند. به این ترتیب کاربران بین‌المللی می‌توانند به آسانی به اطلاعات دسترسی پیدا کنند.

۶-۹. سازگاری با سیستم‌های کنترلی

واژه‌های نمایه‌ای باید با سیستم‌های کنترل اصطلاحاتی مانند اصطلاح‌نامه‌ها سازگار باشند تا از استانداردسازی و یکنواختی در نمایه‌سازی مباحث اطمینان حاصل شود. این سازگاری به هماهنگی بهتر در میان مجموعه‌های داده گوناگون کمک می‌کند.

۶-۱۰. سهم عمده در بازیابی سریع

واژه‌های نمایه‌ای باید طوری انتخاب شوند که در مرحله بازیابی اطلاعات، کمک کنند تا کاربران به سرعت به نتایج دقیق دست یابند. این امر به طراحی الگوریتم‌های کارآمد جستجو و نیز در نظر گرفتن اولویت‌های کاربران بستگی دارد.

۱۱-۶. واکاوی و تحلیل مداوم

برای بهبود مستمر در سیستم‌های نمایه‌سازی، نیاز به تحلیل مداوم تعاملات کاربران با این سیستم‌ها وجود دارد. داده‌های حاصل از این تحلیل‌ها می‌توانند به تشخیص و انتخاب بهتر واژه‌های نمایه‌ای کمک کنند.

۱۲-۶. توجه به پوشش جامع

نمایه‌سازی باید تمام جنبه‌های مهم یک موضوع را پوشش دهد. این بدان معناست که واژه‌های نمایه‌ای انتخاب شده نباید تنها بر بخش خاصی از موضوع تمرکز کنند، بلکه باید به برخی از زیرشاخه‌ها و جنبه‌های مرتبط نیز توجه داشته باشند.

۱۳-۶. استفاده از تکنولوژی‌های نوین

تکنولوژی‌های جدید مانند یادگیری ماشین و هوش مصنوعی می‌توانند در فرآیند شناسایی و انتخاب واژه‌های نمایه‌ای بسیار مؤثر باشند. این تکنولوژی‌ها قادرند الگوها و روابط مخفی را از داده‌های بزرگ استخراج کرده، و دقت و تنوع واژه‌های نمایه‌ای را افزایش دهند.

۱۴-۶. ارزیابی بازخورد کاربران

بازخورد مستقیم از کاربران می‌تواند اطلاعات ارزنده‌ای در مورد عملکرد و کارایی واژه‌های نمایه‌ای نشان دهد. تحلیل نظرات، جستجوهای ناموفق، و درخواست‌های پشتیبانی می‌تواند به بهینه‌سازی سیستم نمایه‌سازی کمک کند.

۱۵-۶. توجه به صداداری (Phonetics) و نوشتار واژه‌ها

در برخی سیستم‌ها که با دادگان صوتی یا دست‌نوشته‌ها درگیر هستند، توجه به صداداری و تطبیق نوشتاری می‌تواند برای اطمینان از بازیابی درست اطلاعات ضروری باشد.

۶-۱۶. در نظر گرفتن بافت و محیط

بافت یا شرایطی که در آن اطلاعات مورد استفاده قرار می‌گیرد می‌تواند بر انتخاب واژه‌های نمایه‌ای تأثیرگذار باشد. تفاوت‌های فرهنگی، سطح آگاهی کاربر، و محیط جغرافیایی همه می‌توانند نقش مهمی در این زمینه ایفا کنند.

۷. چالش‌های واژه‌های نمایه‌ای دم‌دراز

واژه‌های دم‌بلند، با وجود مزایای متعدد برای جستجو و بازیابی اطلاعات دقیق، با چالش‌ها و محدودیت‌هایی نیز مواجه هستند که بر کارایی و کاربرد آنها تأثیر می‌گذارد. در ادامه، برخی از چالش‌های مهم در استفاده و مدیریت این نوع واژه‌ها را بررسی می‌کنیم:

۷-۱. پیچیدگی در توسعه و نگهداری

واژه‌های دم‌بلند به دلیل سطح بالای تخصصی‌سازی، نیازمند فرایند پیچیده‌ای برای به‌روزرسانی و نگهداری هستند. این امر به دلیل تغییرات مستمر در حوزه‌های علمی و نیاز به افزودن یا اصلاح مداوم در اصطلاحات جدید و به‌روزشده بروز می‌کند.

۷-۲. محدودیت در استفاده عمومی

زیرا واژه‌های دم‌بلند به موضوعات بسیار خاص اشاره دارند، ممکن است برای کاربران عمومی یا غیرمتخصص کمترین کاربرد را داشته باشند، که این امر می‌تواند موجب کاهش بهره‌برداری از منابع اطلاعاتی شامل این واژه‌ها شود.

۷-۳. استفاده کم از داده و اطلاعات پنهان

چون این واژه‌ها کمتر مورد استفاده قرار می‌گیرند، می‌توانند منجر به ایجاد فضای اطلاعاتی پنهان شوند که ممکن است ارزش زیادی نداشته باشد، اما حاوی داده‌های مهم و دارای پتانسیل بالا برای تحقیقات تخصصی باشند.

۴-۷. چالش در هماهنگی بین‌رشته‌ای

تصور واژه‌هایی که به شدت تخصصی و محدود به یک حوزه خاص هستند می‌تواند هماهنگی بین‌رشته‌ای را دشوار کند. این امر می‌تواند مانعی برای استفاده متقابل متخصصان از داده‌های دیگر رشته‌ها باشد و تعامل علمی را محدود کند.

۵-۷. هزینه ایجاد و مدیریت بالا

ایجاد و مدیریت یک سیستم نمایه‌سازی که شامل واژه‌های دم‌بلند می‌شود، می‌تواند هزینه‌بر باشد. این شامل هزینه‌های انسانی برای افراد متخصص در زمینه‌های مربوطه برای ایجاد و نگهداری از اصطلاح‌نامه‌ها و واژه‌های نمایه‌ای می‌شود.

۶-۷. امکان تکراری بودن و هم‌معنی‌هایی

در صورت نبود هماهنگی کافی در تدوین و مدیریت واژه‌های دم‌دراز، ممکن است این واژه‌ها شامل تکرار یا هم‌معنی‌هایی با اصطلاحات موجود باشند که این می‌تواند به گیجی و کم‌اثر بودن نظام‌های جستجوی اطلاعات بیانجامد.

۷-۷. نیاز به آموزش و آگاهی پژوهشگران

پژوهشگران و کاربران اطلاعات باید با روش‌های استفاده از این واژه‌ها آشنا باشند. بدون آموزش کافی درباره چگونگی بهره‌برداری از این واژه‌ها، ممکن است بهره‌وری و قابلیت‌های جستجوگری آنها کاهش یابد.

نتیجه‌گیری

واژه‌های «دم‌بلند» به‌عنوان اصطلاحاتی که فراتر از اصطلاحات معهود یک رشته علمی هستند، نقش کلیدی در توسعه و بازتاب مرزهای واقعی دانش ایفا می‌کنند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ترکیب این نوع واژه‌ها با اصطلاحات سنتی، افزون‌بر افزایش دقت و انعطاف‌پذیری اصطلاح‌نامه‌ها، ظرفیت آنها را برای مدیریت اطلاعات و تولید

دانش در رشته‌های علمی مختلف بهبود می‌بخشد. استفاده از این واژه‌ها، فرصت‌هایی برای بازتعریف مرزهای دانش و ایجاد ارتباطات میان‌رشته‌ای فراهم می‌کند. گسترش اصطلاح‌نامه‌ها براساس این رویکرد می‌تواند به بهبود ابزارهای سازمان‌دهی اطلاعات و تقویت بنیان‌های دانش‌بنیان رشته‌های علمی منجر شود؛ از این‌رو پیشنهاد می‌شود محققان و طراحان اصطلاح‌نامه‌ها توجه ویژه‌ای به شناسایی و ترکیب این نوع از واژه‌ها در فرآیند توسعه منابع دانش داشته باشند.

فهرست منابع

۱. ابراهیمی، مرتضی. (۱۳۹۳). بررسی ضرورت‌های مطالعات میان‌رشته‌ای در حوزه علوم انسانی، فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، دوره ششم، شماره ۲، بهار ۱۳۹۳، صص ۳۲-۱.
۲. بهشتی، ملک السادات. (۱۳۷۵). اصطلاح‌نامه نما (چاپ اول). تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.
۳. جمعی از محققان. (۱۳۹۷). اصطلاح‌نامه فقه. قم: نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، چاپ اول.
۴. جمعی از محققین. (۱۳۷۸). اصطلاح‌نامه اصول فقه. قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول.
۵. جمعی از محققین. (۱۳۸۲). اصطلاح‌نامه کلام اسلامی. قم: مؤسسه بوستان کتاب، چاپ اول.
۶. جمعی از محققین. (۱۳۸۱). اصطلاح‌نامه منطق. قم: مؤسسه بوستان کتاب، چاپ اول.
۷. حسن زاده، حسین. (۱۳۹۷). ضرورت ایجاد آنتولوژی فقه برای مدیریت اطلاعات فقهی در فضای دیجیتال. مجله فقه، پیاپی ۹۶، صص ۲۸-۵۶.
۸. حسن زاده، حسین. (۱۳۹۹). نگاهی هستی‌شناسانه به سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری. دوره ۲، پیاپی ۴، صص ۳۴-۶۳.
۹. خسروی، فریرز. (۱۳۸۵). اصطلاح‌نامه فرهنگی سه زبان. تهران: انتشارات سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
۱۰. دمرچی‌لو، منصوره؛ حسینی بهشتی، ملوک السادات. (۱۴۰۰). قابلیت تبدیل اصطلاح‌نامه به هستی‌شناسی (مرور سیستماتیک). پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۱(۲)، صص ۱۰۶-۱۲۷.
۱۱. دهرایی، زهرا؛ میرحسینی، زهره. (۱۳۹۵). امکان‌سنجی طرح تدوین اصطلاح‌نامه مطالعات زنان و خانواده براساس استاندارد ISO ۲۵۹۶۴-۱. پردازش و مدیریت اطلاعات، ۸۶، صص ۱۷۵-۱۹۳.

۱۲. راولی، جنیفر. (۱۳۷۴). نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی (مترجم: جعفر مهرداد، چاپ اول). نشر سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی.
۱۳. سلیمانی بهبهانی، عبدالرحیم. (۱۳۹۹). اصطلاح‌شناسی «کلام فلسفی» و «فلسفه کلامی». مدیریت دانش اسلامی، ۲(۲)، صص ۸-۳۳.
۱۴. متقی نژاد، مرتضی. (۱۳۹۹). طرحی نو در نمایه‌سازی علوم اسلامی. مدیریت دانش اسلامی، ۲(۱)، صص ۱۰۲-۱۲۲.
۱۵. محمدی، فخرالسادات. (۱۳۸۹). (دگرگونی ساختار و نقش اصطلاح‌نامه‌ها و اهمیت نقش آنها در بازیابی اطلاعات پیوسته از پایگاه‌های اطلاعاتی)، عرضه شده در: «رویکردها و راهکارهای نوین سازماندهی اطلاعات»، (به کوشش: داریوش علی محمدی، چ ۱). تهران: کتابدار.
۱۶. واردی، سیدتقی. (۱۴۰۲). بازنمایی اطلاعات علوم اسلامی اصول، روش‌ها و رویکردها (چاپ اول). نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۱۷. واردی، سیدتقی. (۱۳۹۴). سازماندهی محتوایی علوم اسلامی از طریق نمایه‌سازی موضوعی به روش ترکیبی. مدیریت دانش اسلامی، ۱، صص ۳۹-۵۱.
۱۸. واردی، سیدتقی. (۱۳۹۷). رویکردشناسی شبکه مفهومی معارف و موضوعات مهدوی با گرایش به آنتولوژی. عصر آدینه، ۲۶، صص ۳۷-۶۲.
۱۹. هراتی، هادی؛ صنعتجو، اعظم. (۱۳۹۸). روش‌ها و فنون نمایه‌سازی (چاپ اول). نشر سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه (سمت).
۲۰. همواندی، هدی؛ حسینی بهشتی، ملوک السادات. (۱۴۰۳). اصطلاح‌نامه‌ها؛ تسهیلگرهای ایجاد و توسعه هستی‌شناسی‌ها. تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی، ۵۸(۱)، صص ۲۷-۴۶.

21. UNESCO Thesaurus (1977) United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. printed by unwin brothers limited old wiking surrey

References

1. A Group of Researchers. (1999). Usul al-Fiqh thesaurus. Qom: Center for Publications of the Islamic Propagation Office, 1st ed. [In Persian]
2. A Group of Researchers. (2002). Logic thesaurus. Qom: Bustan-e-Ketab Institute, 1st ed. [In Persian]
3. A Group of Researchers. (2003). Islamic theology thesaurus. Qom: Bustan-e-Ketab Institute, 1st ed. [In Persian]
4. A Group of Researchers. (2018). Fiqh thesaurus. Qom: Islamic Sciences and Culture Academy, 1st ed. [In Persian]
5. Beheshti, M. S. (1996). Nama thesaurus (1st ed.). Tehran: Iranian Information and Scientific Documentation Center. [In Persian]
6. Damarchilu, M., & Hosseini Beheshti, M. S. (2021). The potential for converting thesauri into ontology: A systematic review. Library and Information Science Research Journal, 11(2), 106–127. [In Persian]
7. Dehsaraei, Z., & Mirhosseini, Z. (2016). Feasibility study for developing a thesaurus for women's and family studies based on the BS ISO 25964-1 standard. Information Processing and Management, 86, 175–193. [In Persian]
8. Ebrahimi, M. (2014). The necessity of interdisciplinary studies in the field of humanities. Journal of Interdisciplinary Studies in Humanities, 6(2), 1–32. [In Persian]
9. Hamavandi, H., & Hosseini Beheshti, M. S. (2024). Thesauri as facilitators for ontology creation and development. Academic Library and Information Research, 58(1), 27–46. [In Persian]
10. Harati, H., & Sanatjou, A. (2019). Methods and techniques of indexing (1st ed.). Tehran: Organization for Research and Compilation of Humanities Books (SAMT). [In Persian]
11. Hasan Zadeh, H. (2018). The necessity of creating a fiqh ontology for managing fiqh-related information in the digital space. Fiqh Journal, (96), 28–56. [In Persian]

12. Hasan Zadeh, H. (2020). An ontological view of the Islamic lifestyle in the thought of the Supreme Leader of Iran. 2(4), 34–63. [In Persian]
13. Khosravi, F. (2006). Three-language cultural thesaurus. Tehran: National Library and Archives of the Islamic Republic of Iran. [In Persian]
14. Mohammadi, F. (2010). The transformation of the structure and role of thesauri and their importance in continuous information retrieval from databases. In D. A. Mohammadi (Ed.), Approaches and new strategies for organizing information (1st ed.). Tehran: Librarian. [In Persian]
15. Motaghi Nejad, M. (2020). A new plan for indexing Islamic sciences. Islamic Knowledge Management, 2(1), 102–122. [In Persian]
16. Rowley, J. (1995). Indexing and abstracting (J. Mehrad, Trans., 1st ed.). Tehran: The Islamic Revolution Cultural Documentation Organization. [In Persian]
17. Soleimani Behbahani, A. (2020). The terminology of "philosophical theology" and "theological philosophy." Islamic Knowledge Management, 2(2), 8–33. [In Persian]
18. UNESCO. (1977). UNESCO thesaurus. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Printed by Unwin Brothers Limited, Old Woking, Surrey.
19. Varedi, S. T. (2015). Content organization of Islamic sciences through thematic indexing using a combined method. Islamic Knowledge Management, 1, 39–51. [In Persian]
20. Varedi, S. T. (2018). Conceptual network approach to Mahdavi teachings and topics with an ontology perspective. Asr-e Adineh, 26, 37–62. [In Persian]
21. Varedi, S. T. (2023). Representation of Islamic sciences information: Principles, methods, and approaches (1st ed.). Qom: Islamic Sciences and Culture Academy Publications. [In Persian]